

Brott mot vuxna går före

Polis- och åklagares handläggningstider
vid misstänkt barnmisshandel 2009

Rädda Barnen kämpar för barns rättigheter. Vi väcker opinion och stöder barn i utsatta situationer – i Sverige och i världen.

Vår vision är en värld där Barnkonventionen är förverkligad och alla barns rättigheter är tillgodosedda. Det är en värld

- som respekterar och värdesätter varje barn
- som lyssnar till – och lär – av barn
- som ger varje barn framtidstro och möjligheter

© 2010 Rädda Barnen

ISBN: 978-91-7321-404-9

Art nr: 10589

Författare och projektledare: Åsa Landberg, Region Öst

Layout: Ulla Ståhl

Rädda Barnen
107 88 Stockholm
Telefon: 08-698 90 00
info@rb.se
www.rb.se

Innehåll

Inledning	5
Rädda Barnens erfarenheter av långa handläggningstider	6
– Att inte bli lyssnad på och att inte bli tagen på allvar	6
– Brist på information	7
– Förtroendet för rättväsendet och vuxenvärlden	8
– Möjligheten till behandling och rehabilitering	8
– Möjlighet till skydd	9
För långa utredningstider försämrar kvaliteten på utredningen	10
– Brottsutredningen	10
– Socialtjänstens utredning	10
– Vårdnad och umgänge	11
Sammanfattning	12
Rättigheter för barn som misstänks vara utsatta för brott	13
Polis och åklagares handläggningstider 2009	14
Barnahus	17
– Rädda Barnens krav	18

Inledning

– *Jag berättar och berättar men ingen tror mig. Får mammor slå barn?*

En pojke i förskoleåldern har berättat att hans mamma slår honom. Han är väldigt rädd för henne och vaknar av mardrömmar nästan varje natt. Han har berättat för många. För pappa, släktingar, sin lärare, sin terapeut och för polisen. Det har snart gått ett år sedan polisanmälan gjordes men inget beslut har fattas om åtal. Däremot har tingsrätten bestämt att han ska träffa sin mamma. Han vill inte och vaknar skrikande nästan varje natt av mardrömmar.

Det här är ett av de barn vi möter på Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar i kris. Efter polisanmälan tog det åtta månader innan någon polis hade tid att intervjua honom om vad som hade hänt. För ett förskolebarn är åtta månader en oändlig tid.

Barn som utsätts för våldsbrott av en närstående är i en mycket utsatt situation. De är utlämnade till och beroende av ett välfungerande rättssystem som kan tillvarata barns rättigheter. En lång utredningstid riskerar att få förödande konsekvenser, speciellt när en närstående är misstänkt. Informationen till barnen under väntetiden är ofta bristfällig eller helt obefintlig. Ett barn som berättat om misshandel och inte blir hört upplever att ingen tar det på allvar. Risken är stor att barnet hunnit glömma och har svårt att berätta när det väl kallas till förhör. Under väntetiden kan barnet pressas eller mutas att ta tillbaka sin historia. För många barn innebär en fördröjd utredning också att beslut om vårdnad och umgänge fattas på ett bristfälligt beslutsunderlag. I värsta fall bidrar den långa utredningstiden till att barn fortsätter att utsättas för våld.

1979 var Sverige det första land i världen som införde ett förbud mot all kroppslig bestraffning av barn. Antalet polisanmälningar om misshandel av barn har successivt ökat under många år. Särskilt anmärkningsvärd är den stora ökningen av polis-anmälningar om misshandel av barn 0-6 år. Oavsett om ökningen beror på att fler anmäler misshandel eller på att misshandeln ökar så måste det finnas en beredskap hos samhället för att möta barnens behov och tillgodose deras rättigheter när polis-anmälningarna ökar. Den beredskapen är inte tillräckligt god hos rättsväsendet. Det avsätts inte tillräckliga resurser för att utreda brott mot barn utan brott mot vuxna går före.

Rädda Barnens erfarenheter av långa handläggningstider

Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar i kris finns på fyra orter i Sverige - Umeå, Stockholm, Göteborg och Malmö. De exempel som finns i den här texten är alla hämtade från mottagningen i Stockholm.

Mottagningen tar främst emot barn som utsatts för våld eller övergrepp. Många av dem befinner sig i svåra familjerättsliga konflikter. Efterfrågan på behandling är stor och vi säger nej till en stor del av förfrågningarna. Vi prioriterar barn och tonåringar som haft en eller flera misslyckade behandlingskontakter bakom sig och där vår mottagning blir ett sista alternativ. Det gör att de missnöjda och de som känner sig felbehandlade ofta kommer till oss.

I den här texten har vi fokus på barn där det finns uppgifter om fysisk misshandel, men bland de barn vi träffar är det vanligt med dubbel utsatthet. Samma barn har ofta blivit utsatt för flera olika vålds- eller sexualbrott. Under 2009 beslöt vi oss för att särskilt prioritera barn som utsatts för fysisk barnmisshandel i familjen på vår mottagning i Stockholm. Fler och fler fall av oacceptabelt långa väntetider väckte vår uppmärksamhet. Under året träffade vi fyrtio barn i behandling. Men vi fick kännedom om långt fler barn till exempel:

- syskon till barn i behandling
- barn som anmäldes till mottagningen men som vi inte kunde ta emot
- barn som beskrevs i telefonrådgivning och konsultationer

Varje barn som far illa i rättsväsendet är ett misslyckande och varje sådant misslyckande är värt all uppmärksamhet. Det är viktigt att analysera om det rör sig om ett systemfel eller om enstaka misslyckanden. Statistik från hela landet visar att alltför många barn befinner sig i samma situation som de barn vi mött och att berättelserna från vår mottagning inte är några isolerade företeelser.

Att inte bli lyssnad på och att inte bli tagen på allvar

Jag kan förstå att man blir sen. Det förlåter man. Det blir jag också ibland. Men inte hur sen som helst. Om man säger att man ska bli klar på tre månader kan jag inte förlåta att det tar mer än ett år.

(Flicka som berättar att hon misshandlats av sin styvpappa. Det tog åtta månader innan hon hördes av polis och 16 månader innan beslut fattades i åtalsfrågan.)

I exemplet ovan visste flickan att polisanmälan skett och när förhöret dröjde tänkte hon att polisen inte tyckte att det hon utsatts för var tillräckligt viktigt. Annars skulle de väl ha velat prata med henne? För ett barn känns väntetiden fram till dess att de ska få berätta för polisen oändligt lång. Den kan kännas för lång även när det bara tar ett par veckor mellan polisanmälan och förhör.

Andra barn vet inte ens om att någon slagit larm och kontaktat polisen. En del av de barn vi träffar har aldrig fått möjlighet att berätta sin historia för någon utomstående:

En flicka i förskoleålder är sent utvecklad och pratar inte så bra. En bekant till familjen polisanmäler att hon misshandlas av sin mamma. Det finns flera vittnen; pappan, syskon, bekanta och släktingar. Det tar nästan åtta månader innan något vittne hörs och långt över ett år innan beslut fattas i åtalsfrågan. Ingen frågar någonsin flickan om vad hon varit med om; varken polis, socialtjänst eller familjerätt.

Brist på information

En pojke på lågstadiet berättar att hans pappa slagit honom. Pojken har hörts av polisen några år tidigare när man misstänkte misshandel. Åtal väcktes aldrig. Den här gången hörs pojken efter ett par månader. Han berättar om den gamla och den nya misshandeln och känner att polisen äntligen tar honom på allvar. Men sedan blir det tyst igen. Månaderna går utan att polisen hörs av. Pojkens besvikelse är stor.

De flesta barn vi träffar på mottagningen hörs enbart vid ett tillfälle av polisen. Sedan hör de inget mer från rättsväsendet. Den information som eventuellt lämnas ut ges till vårdnadshavaren. Hur mycket vårdnadshavaren i sin tur talar om för barnet varierar. En del föräldrar är väldigt bra på att informera sina barn på ett språk som de förstår och på en lagom nivå. Andra klarar det inte alls.

Många föräldrar är själva väldigt osäkra på hur rättssystemet fungerar. Det blir en övermäktig uppgift för dem att förklara och informera om sådant de inte själva förstår. Andra föräldrar har en reell skuld genom att ha utsatt barnet för brott eller genom att ha blundat för vad som pågått. Även föräldrar som inte alls utsatt sina barn för något har ofta skuld känslor när deras barn utsatts för brott.

I många fall pågår familjerättsutredning parallellt med brottsutredningen. Då kan föräldrarna få motstridiga råd. De uppmanas att informera sina barn om brottsutredningen, samtidigt som de förmanas att inte tala illa om den andra föräldern. Resultatet blir ofta tystnad.

Det är tydligt att alltför många barn lämnats ensamma med att hitta svar på sina frågor och med att hantera sin situation. De allra flesta har aldrig blivit tillräckligt informerade av ansvariga myndigheter om hur förundersökningen går till, om vem som fattar beslut eller om sina egna rättigheter. Men det finns undantag:

En flicka har hörts av polisen flera gånger. Hon tycker mycket om polisen som hon träffat. Efter avslutad förundersökning bokar de in ett nytt möte för att ta avsked och för att flickan ska få information om beslut i åtalsfrågan.

Förtroendet för rättsväsendet och vuxenvärlden

Dom får bestämma sig – får mammor slå barn eller får mammor inte slå barn?
(Pojke som inte förstår varför man bestämmer att han ska träffa sin mamma, fast han är så rädd och fast han berättat att hon slår honom.
Det tog nästan två år innan man fattade beslut i åtalsfrågan.)

När ett barn blivit utsatt för våld av en vuxen i familjen har det ofta växt upp med dubbla budskap. De har fått höra att man inte får slåss men verkligheten har visat dem något annat. Ofta känner barn sig svikna även av de vuxna som inte reagerat eller satt stopp för våldet.

I våra samtal med barn som utsatts för brott är det därför viktigt att klargör att ingen får utsätta dem för våld. Men den uppgiften blir mycket svårare när myndigheterna inte i praktiken visar att så är fallet.

Det är så orättvist. Jag blev slagen innan de (syskonen) föddes. Men sen slutade jag att träffa honom. Nu säger de att det gått så lång tid att det inte gills. (Flicka som väntat så länge på beslut i åtalsfrågan att brottet preskriberats. Åtalet handlade om grov fridskränkning men endast ringa misshandel gick att bevisa. Syskonen har fått upprättelse och skadestånd.)

Möjligheten till behandling och rehabilitering

Vi – liksom andra verksamheter som erbjuder stöd och behandling till våldsutsatta barn - kommer regelmässigt i kontakt med föräldrar som har gemensam vårdnad. Behandlingsinsatser kräver bägge vårdnadshavarnas godkännande och ibland förhindrar en vårdnadshavare som är misstänkt för brott stöd och behandling till barnet. En förälder som utsatt sitt barn för brott kan ha ett eget intresse av att förhindra insyn i familjen och att barnet får berätta vad det varit med om. På vår mottagning har vi under det senaste året kommit i kontakt med flera barn vars föräldrar haft gemensam vårdnad trots att en av dem dömts för våldsbrott mot en familjemedlem. Rättsprocesserna har dragit ut så långt på tiden att huvudförhandling om umgänge och vårdnad inte hållits trots att det gått flera år sedan polisanmälan och trots fällande dom. I en del av dessa fall har barnet under tiden nekats behandling.

Erfarenheten från vår mottagning är att en lång utredningstid kraftigt försvårar barns möjligheter till rehabilitering.

En flicka på mellanstadiet har väntat över ett år på att beslut ska fattas i åtalsfrågan. Hon får frågan om vad hon vill säga till de som ansvarar för den långa väntetiden:

– Barn har det i huvudet hela tiden och kommer aldrig ifrån det.

Under väntetiden handlar behandlingen ibland enbart om hjälp att stå ut. Symtom hinner förvärras och bli kroniska innan beslut om åtal fattas eller rättegång hålls. Först när ett beslut eller en dom finns blir det möjligt för barnet att gå vidare. När åtal inte väcks innebär ett besked besvikelse men är ett tydligt besked att förhålla sig till. Väntan är över. En fällande dom ger upprättelse, och innebär också att möjligheterna till skydd mot fortsatt misshandel förbättras. När det blir en fällande dom underlättar det oftast för barnet att gå vidare.

Tyvärr drar många BUP-mottagningar slutsatsen att svårigheterna i behandlingen är ett skäl att inte erbjuda barnet något stöd alls under utredningstiden:

En flicka kommer till BUP efter det att hon hörts av polisen om misstänkt misshandel. BUP träffar henne vid två tillfällen och konstaterar en mycket pressande social situation, en mängd symptom och suicidtankar hos flickan. Man erbjuder ingen behandling innan utredningarna och rättsprocesserna är klara. Efter ett år pågår fortfarande rättsprocessen och hon har fortfarande inte fått hjälp.

Möjlighet till skydd

Våld mot barn är en stor riskfaktor vad gäller fysisk och psykisk ohälsa - under hela livet. Det innebär att skyddsåtgärder är en första prioritet. Andra insatser blir oftast verkningslösa om barnet fortsätter att utsättas för våld eller hot.

– Jag berättar och berättar men ingen tror mig. Får mammor slå barn?

En pojke i förskoleåldern har berättat att hans mamma slår honom. Han är väldigt rädd för henne och vaknar av mardrömmar nästan varje natt. Han har berättat för många. För pappa, släktingar, sin lärare, sin terapeut och för polisen. Det har snart gått ett år sedan polisanmälan gjordes men inget beslut har fattats om åtal. Däremot har tingsrätten bestämt att han ska träffa sin mamma. Han vill inte och vaknar skrikande nästan varje natt av mardrömmar.

För många av de barn vi kommer i kontakt med brister skyddet under utredningstiden. Det är inte ovanligt att en mängd olika utredningar och flera olika rättsprocesser pågår samtidigt. Alltför ofta saknas samordning. Under brottsutredningen händer det att nya anmälningar kommer in till socialtjänsten och polisen. Ofta pågår också familjerättsutredning och förhandlingar om umgänge och vårdnad. För barnen är det ofta obegripligt.

Familjerätten avslutar sin utredning och föreslår växelvis boende och gemensam vårdnad för föräldrarna till en pojke. De uppgifter som mamman lämnat om att pappan misshandlat barnet avfärdas. Någon månad senare väcks åtal mot pappan om grov fridskränkning. Tingsrätten begär att hela familjerättsutredningen görs om.

För långa utredningstider försämrar kvaliteten på utredningarna

Brottsutredning, barnavårdsutredning och familjerättsutredning bygger grunden för möjligheten att skydda barn mot fortsatt våld. Allt hänger ihop. Om den första utredningen inte sköts, eller om samverkan inte fungerar riskerar barnet att stå helt oskyddat. Orimligt långa väntetider försvårar utredningarna.

Brottsutredningen

I en förundersökning är tiden en oerhört viktig faktor.¹ Ju längre tiden går desto svårare är det att minnas vad som hänt – både för det utsatta barnet och för vittnen.

Åklagarmyndigheten² lyfter fram fyra faktorer som särskilt påverkar möjligheten att lagföra brott i nära relationer. Man konstaterar en hel del skillnader mellan hur brott mot barn och brott mot vuxna handläggs i de här avseendena. Barn missgynnas jämfört med vuxna vad gäller samtliga fyra faktorer:

1. **Målsägandebitråde eller särskild företrädare förordnas.** I en stor andel av ärendena rörande brott mot barn har framställningen om förordnande av målsägandebitråde dröjt mer än 14 dagar från anmälningstillfället. Endast i begränsad utsträckning har åklagaren gjort en framställning till domstol om förordnande om särskild företrädare för barn.
2. **Den misstänkte personen frihetsberövas genom anhållande.** En större del av de misstänkta har anhållits vid brott mot vuxna än vid brott mot barn.
3. **Handläggningstiden är kort.** Handläggningstiderna vid brott mot barn är långa och tidsfristerna hålls inte alltid.
4. **Tiden mellan brottstillfället och anmälningstillfället är kort.** När det gäller brott mot barn är tiden mellan brottstillfälle och anmälan oftast längre än vid brott mot vuxna.

Man konstaterar också att vid brott mot barn är den misstänkte oftast en förälder med eller utan vårdnad om barnet eller en annan närstående.

Socialtjänstens utredning

När misstanke om misshandel uppstår behöver myndigheterna samråda och samplanera sina insatser. Annars finns en risk att myndigheternas utredningar och insatser motverkar och hindrar varandra. En god planering förhindrar att så sker. Oftast är det önskvärt att polisen hör barnet först, med möjlighet till medhörning där socialtjänst och eventuellt andra myndigheter kan ställa kompletterande frågor och direkt göra en skyddsbedömning. Men när polisens barnförhör dröjer måste

¹ Diesen, C & Diesen, E. (2009). *Övergripping mot kvinnor och barn – den rättsliga hanteringen*. Norstedts Juridik.

² Åklagarmyndigheten. (2010) *Tvångsmedelsanvändning och beslutsfrister m. m vid vålds- och sexualbrott i nära relation och mot barn*.

socialtjänsten göra sin skyddsbedömning ändå.³ Det medför att socialtjänstens utredning kan försvåra brottsundersökningen t ex genom att en misstänkt förvarnas innan polisförhör.

När en förälder är misstänkt för brott utser tingsrätten en särskild företrädare som övertar vissa av vårdnadshavarens uppgifter i brottsutredningen. Den särskilda företrädaren kan ge tillåtelse till barnförhör hos polisen och rättsmedicinsk undersökning. Barnet kan då hämtas in till barnförhör utan att en misstänkt förälder informeras, ofta i sällskap av t ex en lärare eller av dagispersonal.

I barnavårdsutredningen krävs tillstånd från bägge vårdnadshavarna för att prata med barnet.⁴ Undantag är om det finns så starka skäl för oro att barnet omhändertaras enligt Lagen om vård av unga. I praktiken innebär skillnaden att föräldrarna ofta förvarnas om att barnet ska intervjuas även om de själva är misstänkta för brott och att de har alla möjligheter att påverka barnets utsaga. Hot, mutor eller vädjanden kan leda till att barnet inte berättar om den misshandel det utsatts för.

Vårdnad och umgänge

Familjerättens utredningar är självständiga men en viktig del är den information som tas in från andra myndigheter. När det finns misstankar om brott mot barn är förundersökning, en eventuell dom och den sociala utredningen viktiga informationskällor. Finns det brister i de andra utredningarna så blir också familjerättsutredningen sämre.

Alla föräldrar som misstänks för att misshandla sina barn är inte skyldiga. Under förundersökningen begränsas ofta umgänget mellan barn och den misstänkte. Ibland ställs det in helt. Om misstankarna inte har någon grund skiljs barnet från sin förälder i onödan.

³ Socialstyrelsen.(2006). *Barn och unga i socialtjänsten. Utredda, planera och följa upp beslutade insatser.*

⁴ I en lagrådsremiss från februari 2010: *Umgängesstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn*, föreslås en lagändring som gör det möjligt för socialtjänstens utredare i barnavårdsutredningar att tala med barn utan vårdnadshavares samtycke. Lagändringen föreslås träda i kraft 1 augusti 2010.

Sammanfattning

- En lång handläggningstid försämrar möjligheten att skydda barn
- En lång handläggningstid försämrar förtroendet för rättsväsendet och vuxenvärlden i stort
- En lång handläggningstid försämrar kvaliteten på utredningarna
- En lång handläggningstid omöjliggör eller försvårar behandlingsinsatser
- En lång utredningstid innebär stora påfrestningar på barn och föräldrar och i förlängningen ökade kostnader för samhället

Rättigheter för barn som misstänks vara utsatta för brott

FN:s konvention om barnets rättigheter gäller för alla barn i Sverige. Några av artiklarna i konventionen särskilt aktuella för barn som misstänks vara utsatta för brott:

Artikel 1. Ett barn- det är varje människa under 18 år.

Artikel 2. Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3. Barnets bästa ska alltid komma i första rummet.

Artikel 12. Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet skal barnet höras och barnets intresse ska komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.

Artikel 19. Barnet har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar och andra vårdnadshavare.

Artikel 34. Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

Artikel 39. Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

Lagstiftningen i Sverige ger goda förutsättningar för att utreda barnmisshandel snabbt och tar extra hänsyn till barns utsatta situation.

Vid misstanke om att ett barn utsatts för brott ska förundersökningen enligt 2 a § första stycket i Förundersökningskungörelsen bedrivas särskilt skyndsamt:

- om brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och
- det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader.

Förundersökningen ska vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske och senast inom tre månader efter den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Såväl Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten rekommenderar att ett första barnförhör hålls senast inom två veckor efter det att förundersökning inletts.⁵

⁵ Åklagarmyndigheten (2007). *Handläggning av ärenden rörande övergrepp mot barn. Handbok.*

Polis och åklagares handläggningstider 2009

Kommittén mot barnmisshandel föreslog 2000 att en tidsfrist skulle inrättas för handläggning av både misshandel och sexualbrott mot barn.⁶ Bakgrunden var att handläggningstiderna var för långa - t o m längre än handläggningstiderna för misstänkt misshandel av vuxna och att de varierade för mycket beroende på var i landet brottet anmäldes och utreddes. Då var den genomsnittliga handläggningstiden 145 dagar. ⁷ Tidsfristen infördes för misshandel men inte för sexualbrott. Nu – tio år senare – är handläggningstiderna fortfarande oacceptabelt långa, trots den nya lagstiftningen.⁸

Tabell1. Polisanmält våld mot barn under 15 år. Antal dagar från anmälan till beslut.

	Inkomna brottsmisstankar	Medelvärde	Median
2007	6537	140	93
2008	7208	137	94
2009	8177	130	90

Åklagarmyndighetens statistik för 2009 visar att handläggningstiden, det vill säga tiden från polisanmälan till beslut i åtalsfrågan, i ärenden som rör misshandel och grov misshandel mot personer under 15 år är i genomsnitt *130 dagar*. ⁹ Medianvärdet i landet ligger på *nittio dagar*. Det innebär att hälften av förundersökningarna om misshandel eller grov misshandel mot barn under femton år överskred tidsfristen. Den genomsnittliga handläggningstiden har sjunkit något de senaste åren men är fortfarande alltför lång (se tabell 1).

⁶ SOU 2000:42. *Barnmisshandel. Polisens och åklagarnas handläggningstider och arbetsmetoder.*

⁷ Det är inte säkert att de siffrorna är direkt jämförbara med Åklagarmyndighetens statistik. Handläggningstider kan mätas på flera olika sätt. Se SOU 2000:42. *Barnmisshandel. Polisens och åklagarnas handläggningstider och arbetsmetoder*, s 78 ff.

⁸ Den här statistiken redovisar tid mellan anmälan och beslut i åtalsfrågan. Tidsfristen gäller från det att det finns en skäligen misstänkt. När det gäller misshandel av barn upp till femton år är det sällan som den misstänkte är okänd. I Åklagarmyndigheten rapport från 2010: *Tvångsmedelsanvändning och beslutsfrister m. m vid vålds- och sexualbrott i nära relation och mot barn*, s 30, fanns det inte ett enda av 115 granskade fall av våldsbrott mot barn under femton år där den misstänkte var obekant.

⁹ Åklagarmyndigheten.(2010). *Årsredovisning 2009.*

Tabell 2. Handläggningstid vad gäller polisanmäld misshandel och grov misshandel mot barn under 15 år 2009 uppdelat på åklagarkammare

Kammare	Avslutade brottsmisstankar	Genomströmningstid anmälan till beslut	
		Medelvärde	Median
Söderort (Stockholm)	461	186	151
Sundsvall	241	172	131
Umeå	155	162	79
Västerås	345	158	104
Halmstad	218	157	107
Östersund	77	149	137
Göteborg	532	143	113
Malmö	457	143	102
City (Stockholm)	346	143	93
Växjö	140	141	71
Norrort (Stockholm)	481	137	99
Västerort (Stockholm)	401	135	83
Borås	202	131	99
Skövde	138	125	73
Uddevalla	186	124	82
Södertörn (Stockholm)	430	124	84
Helsingborg	263	122	63
Falun	268	120	95
Uppsala	278	119	97
Kalmar	233	119	70
Norrköping	183	113	59
Jönköping	177	111	92
Eskilstuna	121	109	79
Karlstad	242	104	55
Gävle	334	102	64
Nyköping	150	100	81
Linköping	167	100	64
Örebro	194	99	77
Södra Skåne	373	97	77
Karlskrona	77	91	73
Kristianstad	169	91	57
Luleå	156	84	60
Riksenheten för polismål	23	53	39
Internationella Malmö	0	-	-
Internationella Stockholm	1	153	153
Internationella Göteborg	1	225	225
Totalt	8220	130	90

Handläggningstiderna varierar kraftigt mellan olika åklagarkammare i landet. I hela Stockholms län ligger handläggningstiderna långt över det acceptabla, liksom i Göteborg och Malmö (se tabell 2).

De längsta handläggningstiderna vid misstänkt barnmisshandel finns i Stockholm Söderort (medelvärde 186 dagar), Sundsvall (medelvärde 172 dagar) Umeå (medelvärde 162 dagar), Västerås (medelvärde 158 dagar) och Halmstad (medelvärde 157 dagar).

Varför följs inte lagstiftningen? Christian och Eva Diesen har granskat ett stort antal brottsutredningar om barnmisshandel i Stockholms län.¹⁰ De beskriver stora brister i utredningarna och drar slutsatsen att det finns en tendens att våld mot barn negligeras och bagatelliseras. Barnmisshandel ses som ett socialt problem som främst bör mötas med sociala insatser.

Trots den tydliga lagstiftningen utreds inte misstänkt misshandel mot barn skyndsamt.

¹⁰ Diesen, C & Diesen, E. (2009). *Övergrepp mot kvinnor och barn – den rättsliga hanteringen*. Norstedts Juridik.

Barnahus

På Rädda Barnen ser vi Barnahus som en helhetslösning som innebär ökade förutsättningar för att barns rättigheter tillgodoses och för att utredningar bedrivs effektivt.¹¹

På Barnahuset ska de olika myndigheter som samarbetar kring ett barn som misstänks vara utsatt för brott vara representerade. Målet är att barnet ska slippa att åka till flera olika lokaler och myndigheter och att upprepa sin berättelse för många olika personer. Barnahuset ska vara inrett på ett sådant sätt att barn och tonåringar känner sig trygga och bekväma. Miljön ska vara anpassad efter deras behov.

De olika myndighetsrepresentanterna samarbetar som ett team, men varje medlem av teamet är anställd av sin respektive myndighet, har sin egen sekretess och ansvarar för sin myndighetsutövning. Barnahuset har fast personal (samordnare) som ansvarar för samordning och bjuder in till samrådsmöten, samarbetsmöten och gemensamma utbildningar.

Enligt Rikspolisstyrelsen Inspektionsrapport 2009 leder barnahus till effektivare handläggning och ökar förutsättningarna för att tidsfristerna hålls.¹²

De ansvariga myndigheterna formulerar målet med samverkan i Barnahus så här:

Målet för samverkan är att tillförsäkra barn som misstänks vara utsatta för brott rättstrygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnets bästa ska vara i fokus under processen. Det berörda barnet ska få information om åtgärder som berör honom eller henne, samt få tillfälle att uttrycka sin uppfattning och åsikter i den utsträckning och på det sätt som hans eller hennes mognad och utveckling medger. De utredningar som parallellt genomförs inom rättsväsendet och socialtjänsten ska inledas skyndsamt och bedrivs så snabbt som hänsynen till barnets och sakens komplexitet medger. Förundersökningen ska vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske. För utredningarna gäller lagstadgade tidsfrister.¹³

När de professionella samlas under samma tak innebär det att **förutsättningarna för samarbetet förbättras**, men det krävs fortfarande stora ansträngningar för att samarbetet ska bli optimalt. Ett Barnahus förändrar inte allt:

- **Den kränkning som misshandel och eller övergrepp innebär är lika stark som tidigare.** Men följderna kan mildras och man kan undvika att barn utsätts för nya kränkningar under själva rättsprocessen.
- **Varje myndighet står fortfarande för sitt.** Kvaliteten i myndigheternas arbete ändras i sig inte av barnahus. Men barnahus ger

¹¹ Landberg, Å. (2009). *Boken om Barnahus*. Gothia förlag

¹² Rikspolisstyrelsen. (2009). *Polismyndigheternas handläggning av ärenden om våld mot barn. Inspektionsrapport 2009:4*.

¹³ Rikspolisstyrelsen. (2009). *Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets barnahus*, s 9.

större möjlighet till metodutveckling och insyn från andra myndigheter sätter fokus på brister och kan driva på förändring.

– **Barnahus åtgärder inte resursbrister eller felprioriteringar.** Men det blir tydligt för alla inblandade när en myndighet inte tillsätter tillräckliga resurser för att fylla sina åtaganden.

Rädda Barnens krav:

Det är helt oacceptabelt att misshandelsbrott mot barn fortsätter att prioriteras så lågt i strid mot artikel 19 i FN:s konvention om barnets rättigheter och i strid mot den svenska lagstiftningen.

Rädda Barnen föreslår att **Barnahus inrättas i hela landet.**

Polisen och åklagarmyndigheten måste **skyndsamt vidta kraftfulla åtgärder för att säkerställa att polis och åklagare följer den lagstiftning som finns och utreder brott mot barn skyndsamt!**

Åtgärderna måste innebära att samverka med andra myndigheter, till exempel i Barnahus, får utrymme och tid. Åtgärderna får inte medföra att kvaliteten på förundersökningarna försämras. Misstankarna om brott måste utredas noga och barns rätt att höras och få information måste tillgodoses.